

ANDERS LASSEN

*Sømand
& soldat*

V.C., M.C.

Bestselleren
om den
legendariske
dansker, der
blev major i
SAS og vandt
Victoriakorset

**„Alle bør
læse denne
beretning“**

Berlingske Tidende

www.mememedia.dk

FORORD

Hvem var denne unge mand, der som major i de britiske specialstyrker ofrede sit liv for Danmark som kun 24-årig?

Anders Lassen nåede at blive en af Anden Verdenskrigs højest dekorede soldater, frygtet af sine fjender og elsket af sine egne. En legende i den engelske hær og i Det græske Øhav, hvor han lagde sin største indsats. Af sine nærmeste karakteriseret som en af krigens største helte, hvis gerninger vil leve videre som ambassadør for den danske ungdom.

Som elitesoldat levede han et kort, men intenst liv. Den 8. - 9. april 1945, én måned før Danmarks befrielse, faldt han på den italienske front. Med livet som indsats vandt major Anders Lassen den dag et Victoriakors, krigens højeste udmærkelse, til Danmark.

Vi bør mindes Anders Lassen i vor historie. En dansker, der var med til at hæve vort lands og folks omdømme i den allierede verden efter den 9. april 1940. Frivilligt valgte han at kæmpe og dø for det Danmark, han elskede, og betalte derved med sit liv for vores frihed.

Anders Lassen kæmpede for de værdier, han selv og Danmark stod for. Han var loyal over for det fællesskab, han var en del af, og nærede samtidig en dybtfølt sympati for de medmennesker, der var dårligere stillet i samfundet. På trods af sin unge alder udviste han en bemærkelsesværdig indre og ydre styrke, som kan inspirere os alle.

Fra Lassens bedrifter kan drages paralleller frem til i dag. Symboler på viljen til at forsvare de værdier, som betyder noget for os, respekten for andre mennesker og modet til at udfolde sig, frem for bare at lade stå til.

I dag engagerer Danmark sig aktivt i hele verden for at støtte de værdier i verdenssamfundet, vi tror på. Som mennesker skal vi have tillid til os selv og være med til at forbedre, hvor vi kan. Vi skal være åbne over for forskelligartethed og lade denne styrke vore egne særpreg.

Jeg har selv ladet mig inspirere af Anders Lassen. Både som soldat og som menneske. Jeg tog derfor i 1996 initiativet til at oprette Anders Lassen Fonden, som har til formål at hjælpe og udmærke danskere, der udfører en ekstraordinær indsats - eller kommer til skade - ved humanitære eller militære opgaver.

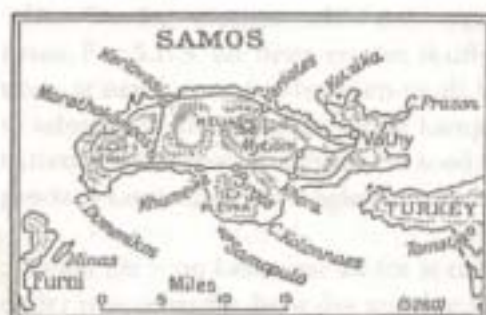
En stor tak til Anders Lassens familie, der har valgt at lade overskuddet fra bogen gå til fonden.

Nicolai Moltke-Leth

SAMOS

NOVEMBER 1943

Solrige Samos med skovklædte bjerge og frugtbare dale har igennem århundreder været kendt for sine herlige muscat-vine. Her var det, at den græske digter Anacreon tilbragte sin halve tid med at smage på de gode årgange og den anden halve med at skrive digte til deres pris.

På den anden side det smalle stræde, der skiller øen fra det fastland, som nu er Tyrkiet, lå i sin tid Ephesus.

Efter Italiens fald ankom en lille britisk militærmission til øen for at bekendtgøre kapitulationsbetingelserne. De fandt så godt som hele øen kontrolleret af Andartés, som havde

overtaget magten fra de langt større italienske styrker. Det havde vist sig her som andre steder, at de hadske følelser, som man kunne vente, at grækerne nærede mod italienerne, ikke eksisterede, for selv om italienerne havde optrådt både tyrannisk og småligt over for befolkningen, følte de to nationer et vist fællesskab – de forstod hinanden – derimod var de fremmede over for den brutale tyske race. Ved afvæbningen af italienerne hengav Andartés sig ikke til blodsudgydelser, men optrådte med mådehold, og efter at de fascistiske elementer var blevet fjernet, blev de italienere, der var villige til samarbejde med de allierede, behandlet med en forbavsende tolerance, navnlig når man tager i betragtning, at befolkningen i de sidste 3 år havde sultet, fordi italienerne fratog dem deres olie og slagtede deres kvæg.

En krigskorrespondent, som var med militærmissionen, fortalte, at befolkningen mange steder havde været henvist til at spise græs, 1941-

1942 havde været de værste år. »Jeg hørte om det i dag« – skrev han, »fra en mærkelig græker, han havde altid troet på Englands sejr og begrundede sin tro med et vers fra Åbenbaringen, som han begejstret citerede for mig. Denne mand fortalte, at han plejede i den værste hungersnød at samle ukrudt langs vejene til sin familie, og at en dag da måltidet igen bestod af kogt græs, rejste ét af hans børn sig, en lille pige, og gik hen til vinduet og trykkede ansigtet mod ruden. Hun græd, men hun ville ikke have, at nogen skulle se det, og nu græd han igen selv – blot ved mindet om alt, hvad de havde gennemgået. Der siges om grækerne, at de kan leve af at lugte til en klud dyppet i olie, og at deres geder kan nøjes med at spise papir. Mange steder så mennesker og dyr ud, som om de ikke havde fået andet.«

Da den britiske militærmission landede, overtog den straks kommandoen på øen og oprettede en midlertidig regering, som bestod af lokale grækere under ledelse af »Ireneos«, biskop af Samos, øens myndigste og højest agtede personlighed. Der blev landsat fødevarer og uddelt rationer, og så længe den engelske besættelse varede, levede befolkningen af hærens forsyninger. At de var lykkelige over forandringen fra italiensk til engelsk styre siger sig selv.

Den britiske kommandant opfordrede partisanerne til at rekruttere flere folk og danne en slags hjemmeværn, som havde til opgave at bevogte kysterne og holde udkig med eventuel landsætning af fjendtlige faldskærmstropper, da et tysk angreb kunne ventes når som helst.

Til yderligere støtte for Samos' forsvar blev en del af den græske hellige brigade droppet på øen. Disse grækere havde været ganske ubekymrede, da de kravlede ind i de engelske maskiner og lagde sig til rette på deres faldskærme og anden udrustning.

Mange af disse mænd skulle efter flere års landflygtighed sætte fod igen – om end ret tungt – på den jord, der havde fostret dem, måske skulle de endogså gense deres familie.

Til at begynde med sang de lidenskabelige patriotiske sange, men efterhånden som timerne gik og mørket faldt på, gled de over i de blide ægæiske sange, som er skabt i solskin og dog fulde af vemod.

En engelsk pilot omtaler altid de mænd, der skal droppes, som: »the chums«. Da de nærmede sig Samos lød ordren:

»Vær forsigtig, drop ikke »the chums« for hurtigt, hele kysten er fuld af morderiske klipper, umuligt at lande i mørke.«

De kom helskindet ned og alle disse forskellige enheder på Samos

kom til at arbejde godt sammen, og hvis Leros ikke var faldet, ville chancerne for at holde Samos have været gode.

Der var ankommet en fangetransport på ca. 170 tyske fanger fra Leros. De var blevet bluffet til at overgive sig af en lille håndfuld engelske soldater og var nu blevet landsat i Tigani og skulle på lastbiler køres tværs over øen. Nyhederne om denne transport sivede ud og befolkningen stillede sig op overalt langs vejen, som førte i zigzag op over bjergene, for at give deres harme mod tyskerne luft og for samtidig at hylde den britiske eskorte. I Vathy, byens største havnestad, blev fangerne stuvet sammen i det civile fængsel, nærmere betegnet byens »fangehul«.

Befolkningens glæde over englændernes tilstedeværelse gav sig udslag på mange måder. Deres gæstfrihed var rørende, og selv de fattigste bød af det lidt, de havde. Den før omtalte krigskorrespondent foretog en tur i lastbil igennem Samos.

»Den lille by, Pirgos,« skriver han, »ser ud som om den var blevet til for at glæde menneskenes sans for det maleriske, og i virkeligheden er den kun beskæftiget med at tilfredsstille deres sans for søde Samosvine. Her havde vores unge tolk sit hjem, og vi måtte standse for at drikke vin i hans forældres hus. Det kunne have været et middelalderligt byzantinsk borgerhus. Hans bedstemor, så gammel at se til, som kun folk bliver i disse egne, og som kun hundredårige ser ud hjemme, hørte til den generation, som intet engelsk kan, med skælvende stemme gentog hun: »O Theos na sas plirosi!« – Gud velsigne dig, underligt at høre anvendt i hverdagstale et ord som Theos, bevaret uforandret igennem årtusinder.

Ikke langt fra Vathy insisterede landsbydoktoren på, at vi skulle spise i hans med espalier overdækkede gård. Der var en lille nyfanget fisk fra bugten, gæstfri fingre pillede benene ud og rakte mig de små vel-smagende stykker, medens den forsamlede landsby så bifaldende til. Vindruerne, som hang over vores hoveder, var som Joshuas, og vinen blev båret frem i store krukker. Efter det drog lastbilen videre med sang.»

Den 17. nov. om morgenen nåede budskabet om Leros' kapitulation Samos. Med den nærliggende ø som fjendtlig base svandt chancerne for at holde Samos ind til det minimale – men alligevel fortsatte livet på øen som sædvanlig.

Hovedstaden Vathy ligger klemmt ind mellem bjergene og bugten, her

havde Anders sit hovedkvarter. Endnu kl. 11 den morgen var den lille solbeskinnede by et billede på fred. På hovedtorvet, hvis fjerde side afgrænses af havnen, slentrede et par britiske soldater, enkelte græske guerillas sad omkring i cafeerne, og øens kvinder vandrede på morgenindkøb. —

Så kom angrebet. I samme øjeblik som flyverne hørtes, hylede sirenen, sat i gang af en soldat, som oppe fra et tag holdt øje med så meget, som han kunne se af himlen for de omliggende bjerge. Så faldt de første bomber langs hovedgaden, som også er byens kaj. Flyverne kom i bølger, 15 til 20 ad gangen, og det så ud, som om de fløj langsomt og sigtede omhyggeligt på det rod af små huse, der er Vathy. Fra knap 1000 fods højde spredte de i over 2 timer deres ødelæggelse. Der var ingen kampflyvere til at hindre dem i at ramme deres mål. Fra jorden lød kun spredt skydning. Luftwaffe havde ikke haft en dag som denne siden det voldsomme bombardement af Leros. En flyver fik en træffer og eksploderede i luften.

Der faldt en blindgænger i den lille fængselsgård, kun få meter derfra hvor de tyske fanger sad sammenstuede. Var den sprunget, ville hele den besværlige videretransport af disse fanger være blevet unødvendiggjort.

I den første pause gik krigskorrespondenten opad den smalle gade til det hus, hvor Anders og hans mænd havde deres kvarter.

Han skriver: »Med en sindsro, som man ventede sig af dem, havde de lige sat vandet over til te, jeg havde knap fået overrakt et krus, før den næste bølge kom, men de fortsatte uforstyrret med deres beskæftigelse. — Huset rokkede og rystede under de nærmeste eksplosioner, og så kom en fuldræffer i den lille baggård, hvor jeg i al hast forsøgte at grave mig ned til kineserne. To soldater blev dræbt øjeblikkeligt, og en døde senere, og desuden dræbtes to civile og 5 eller 6 blev sårede. Da vi forlod ruinerne, steg det gule kvælende støv så højt fra de sammenstyrtede huse, at byen knap kunne ses fra de omliggende bjerge. Vi kravlede op ad de stejle gader og måtte kaste os ned hver gang lyden af flyvere blev stærkere og når bombernes fløjtelyd nærmede sig. Da vi nåede ud af byen og op på bjergskrånningen, var flyverne efter os igen med maskingeværild og »anti-personel« bomber. Først 2.30 var angrebet forbi.«

Der blev taget et billede af Anders og hans mænd, da de søgte dækning på bjergskrånningen. Irrigationskanalerne og stenvurene gav

en del beskyttelse mod maskingeværild og »anti-personel« bomber. Hans mænd syntes, at det ser ud på dette billede, som om han talte, om de nu allesammen var der.

Da billedet fremkom i »Parade«, måtte emblemet på huen fjernes, da det af sikkerhedshensyn ikke måtte fotograferes.

Da Anders så billedet i bladet, var han blevet meget indigneret og havde udbrudt:

»Hvad er det for et billede af mig krybende i skjul i en grøft!«

Udtrykket havde moret de andre meget og efter det blev det almindeligt, når de søgte dækning i en skyttegrav, at kalde det: »Hiding in a ditch!«

Det var et frygteligt syn, der mødte de overlevende, efterhånden som de vovede sig ned fra bjergene eller krøb frem af deres skjul. I Vathy var en femtedel af husene blevet ødelagt og i Tigani, som var blevet bombet samtidig, var alle husene jævnet med jorden på nær nogle ganske få i udkanten af byen. De usolidt byggede huse styrtede fuldstændig sammen, og mænd, kvinder og børn lå begravede under ruiner, døde eller sårede.

For den militære guvernør var situationen håbløs. Søforbindelserne var for lange og for udsatte til at de kunne benyttes, der var intet håb om forstærkninger – de sidste disponible kamptropper var blevet anvendt ved Leros' forsvar. Vel var der dannet en italiensk division på Samos, men den var for politisk uenig til at man kunne være sikker på, at den ville gøre en indsats på allieret side; der var også Den hellige Brigade og de stedlige græske partisaner, men selv samlede ville disse forskellige styrker være for fåtallige til at føre et regulært forsvar mod det antal tyske tropper, som når som helst kunne blive landsat på øen. Der kunne kun blive tale om at søge op i bjergene og derfra føre en spredt guerillakrig. Men mangel på tropper og krigsmateriel var ikke den eneste vanskelighed. Et mindst lige så stort problem var den civile befolknings fortvivlede ernæringsforhold og deres rædsel for en tysk invasion. Vel var englænderne straks gået i gang med at forbedre tilstandene og havde sat system i fordelingen af proviant, men bombeangrebet på øen havde ikke alene ødelagt husene, men også bragt uorden i ethvert system. – Hele torsdagen igennem strømmede disse stakkels mennesker ind til forsyningsdepoter for at bære konserver og bisquiter bort på æsler, i trillebøre, ja, i hvad som helst, og bringe dem op i bjergene, hvor de havde indrettet sig midlertidige boliger – måske i en

hyrdes forfaldne hytte eller i en bjerghule – eller slet og ret i skyggen af et oliventræ. De små hvide landsbyer, der på steder er klinede op ad bjergsiden som svalereder, var allerede overfyldte.

De engelske soldater gjorde, hvad de kunne, for at lette arbejdet.

Militærguvernøren var straks klar over, at der var intet at stille op – Samos måtte evakueres, men han var også klar over de farer, der var forbundet med en sådan aktion, og han vidste, at hvis tyskerne var om sig, ville dette umuligt kunne lade sig gøre. Ethvert britisk skib ville være et let mål for det tyske Luftwaffe, som regerede uindskrænket over Det ægæiske Hav. De nærmeste engelske luftbaser på Cyprus var for langt borte til at deres flyvere kunne yde skibene i Ægæerhavet beskyttelse. Derfor ville det blive nødvendigt så vidt muligt at lade alle troppebevægelser foregå om natten.

Men englænderne ville ikke nøjes med at evakuere soldaterne, de var villige til også at hjælpe den del af den civile befolkning bort, der ikke turde blive, og det var ikke alene de mænd, der havde støttet de allierede, men også deres familier, og da en græsk familie sjældent indskrænker sig til at bestå af nogle enkelte medlemmer, men snarere består af hvad der kan betegnes som en skare mennesker, gjorde dette det ikke lettere for de engelske myndigheder. Men de vidste af erfaring, at den græske frygt ikke var ubegrundet – de kendte de repressalier, tyskerne tog over for befolkningen, de havde oplevet, at mænd, kvinder og børn blev skudt i flæng, og gav sig derfor i al hast til at planlægge og arrangere evakueringen.

Der var store vanskeligheder, alt skulle foregå med kort varsel og efter mørkets frembrud, blot det at få samlet og dirigeret en hel flåde af caiquer krævede et stort forarbejde. Evakueringen af garnisonen og den civile befolkning lykkedes over al forventning, og at tyskerne ikke nåede at forhindre det er en stadig gåde for dem, der blev reddet. Vanskelighederne blev heller ikke mindre ved, at der sommetider måtte gives ordrer på 3 sprog, engelsk, græsk og italiensk. De, der havde ansvaret for indskibningen, ventede hvert øjeblik et angreb – kajen var overfyldt, var der faldet bomber, havde ødelæggelsen været forfærdelig. Foruden de mange mennesker var der fuldt af ammunitions-kasser. Et barn havde intetanende anbragt sig på en kasse. Hvad ville der ikke være sket, hvis en ubåd var kommet ind og havde åbnet maskingeværild.

Skibene forlod øen beskyttet af to motorbåde, og at de ikke mødte

fjendtlige både, må skyldes den omstændighed, at fjenden øjensynlig har ventet, at al indskibning skulle foregå fra Tigani havn, og at deres både lå i nærheden af Tigani og ventede på transporterne. Der var blevet gjort alt for at give dem indtryk af, at Tigani havn ville blive benyttet.

Første nat slap over 1000 civile flygtninge samt nogle sårede allierede soldater over til Tyrkiet, næste nat ca. 1200 og i de to påfølgende nætter nåede 37 tungt lastede caiquer i sikkerhed.

Oberst, Lt. col. Hamsun skriver:

»Jeg skal altid være Andy taknemmelig for hans eksempel og den inspiration, han var for mig ved evakueringen af Samos. Han var en vidunderlig mand at have med sig, når man var klempt op i et hjørne. Hans ro og mod i aktion var enestående og blev efterhånden betragtet som en selvfølge.«

Efter at hovedstyrkerne var kommet bort, forblev Anders og hans squadron endnu nogen tid på øen. De fortrak til bjergene og levede der af så godt som ingenting. Det var Anders' hensigt, når tyskerne kom, at føre guerillakrig mod dem sammen med de tilbageblevne partisaner, men han fik ikke lov. Efter nogen tid modtog han ordre om at evakuere sine mænd medbringende den italienske garnison.

Disse italienske tropper var faldet mellem to stole – for selvom grækerne ikke havde vist sig hævngherrige, så vidste italienerne, at de var ilde lidt af befolkningen, og de vidste også, at de tyske invasionstropper, der kunne ventes når som helst, nu nærmest betragtede dem som forrædere. De bønfuldt derfor om at blive evakuerede. Af praktiske grunde blev det besluttet ikke at sige til dem, at de skulle bort, før i allersidste øjeblik.

Anders mente, at det betød meget for de tilbageblevne grækernes moral, at de så, at der endnu var britiske tropper på øen. Han gav ordre til, at de skulle marchere ned til byen til partisanernes hovedkvarter. Folket ville så tro, at der endnu var mange engelske soldater på øen, og de ville se, at englænderne ikke havde ladet dem i stikken.

»Vi var ikke glade for det,« siger Jarrell, »for de tyske Junker maskiner »straffede« alt, hvad der bevægede sig på øen, men Andy følte, at det var nødvendigt for moralen – og så marcherede vi ned i gåse-gang, og jeg tror, at han havde ret.

I Vathy fandt vi de forsyninger, som resten af hæren havde efterladt, og da vi var meget sultne, gik vi straks i gang med at lave et rigtigt godt

måltid, imedens tog Andy sammen med en anden officer til møde oppe på et bjerg hos den italienske general – den anden officer fortalte, at da generalen fik at vide, at de skulle evakueres, havde han sat sig ned på en sten og grædt af glæde. Italienerne var meget ivrige efter at komme bort, og de udklækkede en plan, som de selv absolut mente kunne lade sig gennemføre. De ville anbringe et langt tov fra Samos over til fastlandet, ved hjælp af dette tov skulle alle – men vel nok først og fremmest italienerne, svømme over det smalle stræde. Andy var imod planen, da han mente, det var ugørligt. Men italienerne bad ham indtrængende om at være dem behjælpelig med fremskaffelsen af tov. Vi blev så sendt af sted for at skaffe alt det reb, vi kunne få fat i. Vi forsøgte først i Vathy. Andy brugte mig som tolk. I et af lagrene havde en italiensk oberst opsyn. Han var i færd med at læsse al provianten op på muldyr for at få det transporteret op til deres tilflugtssted i bjergene. Han vidste nemlig ikke, at de skulle evakueres, og vi måtte ikke fortælle ham det. Det var meget svært at få ham til at udlevere, hvad der fandtes af reb. Vi fik det først, da vi fortalte ham, at endogså hans general ønskede, at vi skulle have det.

Andre blev sendt til et nærliggende fiskerleje for der at hente, hvad der fandtes af tov og små både. Det var meningen, at bådene skulle anbringes med korte mellemrum fra Samos over til fastlandet for at bære tovet, som ellers ville synke til bunds.

Det viste sig imidlertid, at på nær to var alle små både ubrugelige. De tyske flyvere havde gennemhullet dem med deres maskingeværild. Vi fandt kun en lille caique og to små både.

Vi begav os så med alt rebet til det punkt, som var nærmest fastlandet, og hvor vi mente, det var bedst at anbringe rebet. Det var ikke noget rart sted, der var fuldt af miner, som italienerne havde udlagt. Da vi var færdige med at binde tovet sammen, var det allerede begyndt at blive mørkt.

Pludselig kom, ingen ved hvorfra, tusinder af italienere og grækere myldrende frem af mørket, og de ville alle evakueres.

Andy mente stadig, at det var ugørligt med det reb, men der var ikke andet for, det måtte forsøges. Han gik selv over i det lille skib og tog de to små både på slæb og forklarede, at rebet skulle bindes til bådene, men i mørket og forvirringen misforstod de ordren, og en af hans mænd bandt rebet fast midt på hans skib. Andy, som altid regnede sig selv for at være sømand og syntes, at alle, der ikke var sømænd, hørte

til en ringere race, skældte ud og råbte: »Hvor er det typisk for M. Squadron, de har ikke begreb om både!« og ud af mørket kom stadig flere og flere italienere, og alle ville med og alle medbragte overhovedet alt, hvad de kunne slæbe på, en kom endogså trækkende med en sæk fuld af skosåler.

Det viste sig hurtigt, at Andy havde haft ret. Det var umuligt at holde tovet flydende. Ideen med at lade folk færge sig selv over strædet, måtte opgives – de, der skulle over, måtte i bådene.

Så gav Andy ordre til, at vi skulle tage 10 italienere og 10 grækere ad gangen og ro dem ud til skibet, men knap havde han udtalt ordren, før mindst 50 italienere og 50 grækere styrtede sig over bådene med det resultat, at de sank, og igen måtte Andy skælde ud.

Trods denne mindre gode start – lykkedes det os at få 150 mand over den nat, og alt i alt slap endnu 29 både over, efter at tyskerne var gået i land på Samos.

Da man mente, at alle, der ville med, var kommet over, foretog Andy endnu flere natlige udflugter til øen for at se, om der var nogen, han kunne redde, og han havde hver gang nogen med tilbage.

Den første gang, han tog af sted, var der ingen, der vidste noget om det, førend han næste morgen vendte tilbage til Tyrkiet.

Han og hans sergeant Jack Nicholson var de sidste, der forlod Samos.

I alt blev cirka 10.000 sjæle, italienere, grækere og englændere bragt i sikkerhed, næsten alle om bord på de små caiquer – bemanded med grækere og med britiske og græske officerer, en af disse officerer var Anders' gode ven, oberst Max Bally. Han havde en stor del af æren for, at de skulle tage sammen til Tyrkiet for at skyde vildsvin.

De havde deres private morse-signal »S. S.« med et ganske bestemt mellemrum mellem de to bogstaver, så selv om tyskerne brugte det samme signal, kunne Max og Anders skelne forskellen.

Under en af de natlige ture over til Tyrkiet med bådene lastede til randen med ængstelige mennesker, så oberst Bally et svagt gult lys fra en af de andre både give S. S. signalet. Han var straks klar over, at det måtte være Anders, ikke alene, fordi det var det helt korrekte signal, men også fordi han vidste, at Anders havde en gammel, næsten opbrugt lygte – og trods den øjeblikkelige fare og de mange dages anstrengelser og opslidende ansvar, signaliserede han kadt tilbage: »Come to Turkey and shoot pigs!«

Da Tyrkiet var neutralt, blev det nødvendigt at internere alle de tropper, der undslap fra Samos. De måtte foreløbig forblive på den 100 meter lange strandbred, hvor de var blevet landsat og fik kun lov at gå 20 meter ind i landet. Nætterne var kolde, og de havde kun med sig den udrustning, som hver mand selv kunne bære.

Det har nok ikke været helt let at forsone soldaterne med dette ufri-villige ophold. Der var intet at foretage, og de måtte blive der en uges tid.

Blandt Anders' mænd var der enkelte ret voldsomme naturer. To af dem kom op at slås. En ældre højtstående officer fra en anden deling kom til og beordrede dem til at holde inde med slagsmålet – men – med sergeant Jarrells ord – »Så kom Andy farende og råbte til officeren – »Pas dig selv – din store idiot, – det skal jeg nok selv ordne –!« og så fik han fat i en af sine mænd, som var walisisk sværvægtsbokser og lod ham slå de andre to ud. Senere opsøgte officeren Andy for at sige, at sådan måtte han ikke tale til ham foran mændene, hvad Anders sikkert har givet ham ret i.

For at nå tilbage til deres baser måtte tropperne igennem Tyrkiet. Dette var imod enhver konvention, men efter mange hemmelige konferencer blev der endelig givet tilladelse til gennemrejse.

Anders' squadron blev anvist et kreaturtoget. De måtte ikke rejse i uniform, men blev beordret til efter bedste evne at forklæde sig som civilister. Anders iførte sig grå bukser, en gammel skjorte og et kulørt halstørklæde. Dette umilitære halstørklæde bar han ofte til sin uniform, det var af net og beskyttede nakken mod fluer og myg. Soldaternes emblemer og distinktioner blev fjernet og en elskværdig engelsk dame, som boede i Smyrna, gennemstrejfede bazarerne for at finde klædningsstykker velegnede til at fuldende kamoufleringen.

Toget skulle køre tværs igennem Tyrkiet fra Kusudas til Aleppo og rejsen vare 3 dage.

De tyske fanger, som i Vathy ved et mærkeligt held var sluppet for at blive dræbt af én af deres egne bomber, fulgte med toget. De var brovtende og stortalende og forsøgte at give det udtryk af, at de fortsat troede på en tysk sejr.

Kun én var brudt sammen ved synet af en græker med en Tommy gun og havde fortalt alt, hvad han vidste.

Det var meget varmt, og så snart soldaterne så deres snit, krøb de op på vogntagene med fare for at falde af eller blive skrællet af i en tun-

nel. Når de ville lave te, rekvirerede de kogende vand fra lokomotivet, og når de skulle have rigtig mad, standsede de toget og stod af for at lave bål og tilberede et måltid. Lokomotivføreren var meget glad for ost og kunne overtales til hvad som helst, når han blev bestukket med den gode ost, som de medbragte i »Army tins«. Sommetider gik toget så langsomt, at de kunne springe af og gå ved siden af vognene.

Fra Aleppo drog de videre til Haifa, og der måtte de opholde sig i nogle dage i transitlejr, før de fik lov til at tage på orlov til Cairo.

Her blev de også af med de besværlige tyske fanger.

Med evakueringen af Samos slutter det første og mismodige afsnit af kampene i Ægæerhavet.

Af de 12 dodekanesiske øer var nu kun Castelorizo i britiske hænder.

De tyske aviser gjorde det mest mulige ud af den britiske evakuering af øerne, men deres fremstilling havde kun lidt med virkeligheden at gøre og lignede ikke forholdene under hvilken de tyske besættelsestropper blev tvunget til at leve. Forbindelseslinierne var forlængede, garnisonerne var overalt omgivet af en fjendtligsindet befolkning, og desuden vidste de aldrig fra hvilken kant de kunne blive overrumplede af allierede commando styrker.

General v. Klemann på Rhodos og general Brauer på Kreta var begge to klar over disse vanskeligheder og gjorde, hvad der stod i deres magt for at bøde på dem. General v. Klemann afvæbnede de italienske tropper på Rhodos og sendte dem, der ikke ville sværge Hitler troskab, i koncentrationslejre.

Grækerne behandlede han bedre end dette forfulgte folk var blevet behandlet af italienere, blandt andet gav han dem lov til at undervise på græsk i skolerne til stort raseri for deres forrige undertrykkere, der havde forlangt, at al undervisning skulle foregå på italiensk. For at bøde på dette havde patriotiske landsbyskolelærere samlet drengene i kirkerne om natten for at lære dem at læse og skrive på græsk og synge deres eget lands nationalsange. General v. Klemann tilkendegav også flere gange sin misbilligelse af de tyske generaler, der når mindste anledning gaves massakrerede hele græske landsbyer. Sådan stod det til i slutningen af 1943.

Anders Lassen, født 1920 på Høvdingsgaard i sydsjælland, var forhyret som aspirant på en Mærsk-båd, da tyskerne i 1940 besatte Danmark. Sammen med øvrige ombordværende tvang han skibet i land i Sydafrika, hvofra han tog til England og meldte sig som frivillig til de engelske specialstyrker.

Fem år senere faldt han i Italien som krigens højst dekorerede engelske soldat.

Hans mor tog efter krigen ud i Europa og talte med de mænd, der havde kæmpet sammen med ham og opsøgte de steder, hvor han havde udrettet sine heltegerninger. Det blev til en af efterkrigstidens store bestsellere, en unik beretning om heltemod og krigerbedrifter, der er autentisk til mindste detalje.

„En af de smukkeste skildringer, der er givet af en soldat fra Anden Verdenskrig“

B.T.